

‘Alles van waarde weerloos’? Kom nou!

– door Ruud Lapré* –

Dit private initiatief waar 17 kunstenaars aan meedoen, bewijst het tegendeel van de in de titel gestelde vraag en die vaak geponeerde stelling. Gelukkig zijn er, vergelijkbaar met het Haarlemse initiatief, overal in het land vele voorbeelden om de stelling te weerspreken. De culturele sector heeft niet de luxe om bij de pakken neer te zitten. Die blijkt steeds weer levendig en alert genoeg om uitdagingen het hoofd te bieden en zelf de creatieve slingers op te hangen. Maar het blijft daarbij zeker gewenst dat dergelijke initiatieven van kunstenaars, veel meer dan nu het geval is, door het grote publiek worden gewaardeerd en omarmd. Daarom hier mijn dringende aanbeveling om deze publicatie aandachtig te bekijken, de gedichten te lezen, de genoemde ateliers te bezoeken en de deelnemende kunstenaars te ontmoeten.

Vraag als bezoeker aan dit evenement met een open geest naar de bedoelingen van de kunstenaars en probeer je in te leven in hun creatieve bubbel. Het is beslist een gezonde rek-en-strek-oefening voor het eigen brein. De erdoor aangemaakte endorfine helpt graag mee om er op zijn minst klein geluk aan te beleven. Stil door het contact je nieuwsgierigheid, geef je emoties spontaan de ruimte, zoek de verwondering en durf ervan te genieten. Zowel van de beeldende kunst als van de dichtelijke beschrijvingen.

Wat de vermeende weerloosheid van de beeldende kunst betreft, zullen slechts weinigen in de kunstwereld niet bekend zijn met die tegeltjeswijsheid. Toch even commentaar voor de duidelijkheid. ‘Alles van waarde is weerloos’ is een frase uit een nogal ingewikkeld gedicht van kunstenaar Lucebert. Het tekstdeeltje is de dichter-schilder ontstegen en een eigen leven gaan leiden in de taalkundige acrobatiek, als metafoor voor een gevoel van ongemak. Graag aan scholieren voorgelegd bij examens over tekstverklaring en uitgesproken bij klagerig getinte openingen van kunstexposities. Het is een geliefd thema bij tv-programma’s als *De slimste mens* en bij interactieve radiospelletjes. Het antwoord wordt veelal als juist beoordeeld wanneer bekend is wie de zin heeft gemunt en wat de auteur er zo ongeveer mee bedoeld had. Het wordt goed gerekend als de uitleg in de buurt komt van dat ‘kunst’ (en tegenwoordig ook cultuur, beschaving, natuur, democratie, hoffelijkheid, poëzie, enzovoort) niet is opgewassen tegen de macht van fout overheidsbeleid, doorgesloten commercie, nare elites, bakken vol vermeende antikrachten, ploertige grofheid en twittertaal.

Laten wij ons hier tot de beeldende kunst en de dichtkunst beperken. Het klopt dat deze mij zo geliefde muzen het over een breed front niet gemakkelijk hebben. De meeste kunstenaars moeten disproportioneel stevig aan de slag en ook dan lukt het de meesten niet om van hun autonome kunst te kunnen leven. Het is slechts voor een enkeling weggelegd om er bovenmodaal in te slagen. In de arena van kunst en poëzie kan het er meedogenloos hard aan toe gaan. De vraag van de potentiële kopers van creaties is onvoorspelbaar en meestal schraal tot afwezig in relatie tot het geproduceerde creatieve aanbod. Er moeten aan kunstenaarszijde om die reden vaak vele zijdelingse activiteiten worden ondernomen om hun roeping voor het creatieve beroep levensvatbaar te houden. De liefde voor het beroep van kunstenaar is te vaak een onafwendbaar ticket naar bestaansonzekerheid. Er zou veel meer aan gedaan moeten worden om die situatie te verbeteren. De creatieve autonomie gaat voor de kunstenaar nu te vaak pijnlijk hand in hand met beperkingen in welvaart en welzijn.

Er wordt vaak over gesproken hoe daar verandering in aan te brengen. Zo ook recent in het Paradijsdebat. ‘Cultuur moet inhaken op maatschappelijke discussies’ kopte het krantenartikel in *NRC* (29 augustus 2023). Uit het verslag blijkt de pijn vervolgens vooral (weer) te zitten bij het gebrek aan financiële mogelijkheden en de gebrekkige verdienmodellen waar sprake van is. Wat dan vervolgens opvalt, is dat voor de oplossing van de problemen toch vooral (ook weer) naar de meest voor de hand liggende externe partijen wordt gekeken. Met name dus naar de overheden en de subsidie doorschuivende instanties. Vanuit die reflex zijn uitspraken over de weerloosheid van de beeldende kunst te gemakkelijke mantra’s. Wat mij betreft is zo’n gemakzuchtige koppeling van weerloosheid aan de beeldende kunst en de dichtkunst een aanval op hun vitaliteit en het belang van hun intrinsieke waarde. Bovendien, en dat zal intussen een ervaren werkelijkheid zijn: klagen alleen helpt niet. Actie wel!

Stichting Collectiebeheer Lapré

Ook daarom ben ik verheugd dit mooie en hoognodige initiatief te mogen introduceren. Het basisidee van waaruit het tot stand is gekomen, wordt geschraagd door drie pijlers. 1. de integriteit van de autonome kunst en van de authentieke kunstenaar, 2. de noodzakelijkheid van creatieve autonomie bij de uitoefening van het edele ambacht en 3. de uiterste individualiteit bij de uitvoering. Concreet gaat het bij dit project om een samenhangend drieluik waarin tweemaal zeventien kunstenaars participeren. Met evenzoveel kleine eigen werelden, ieder in de eigen mini-habitat. Met tegelijkertijd een veelvoud aan kunstobjecten. Als gestolde ideeën, die door de bezoeker ontdekt, bekeken, 'gelezen' en emotioneel ervaren kunnen worden. Dat mag niet worden gemist.

De beeldende kunst en de dichtkunst weerloos slachtoffer? Onzin! De door tussenkomst van de kunstenaar tot ons gekomen gaven van geest en hart zijn niet weerloos. Ze willen dat niet zijn en kunstenaars doen er het nodige aan om hun kracht en urgentie te tonen. Maar het blijft desondanks een ongemakkelijke waarheid: meer steun in de rug van overheden en publiek dan nu gegeven wordt, is uiteraard van harte welkom. Om niet te zeggen onontbeerlijk.

Ik begon met een dichtregel en wil ermee eindigen. Een die mij dierbaar is door de verscholen inhoud. Het is net als bij Lucebert wederom van een collega van de deelnemers aan dit blij makende initiatief, de schilder-beeldhouwer en dichter Willem Hussem. Het komt uit diens gedicht 'Zomerregen' en laat ons in alle simpelheid weten: 'Wat je bezit is op weg naar anderen.'

Hoe mooi is dat? Kunst ervaren, kunst kopen en in huis halen. Het koppelt je aan de bredere samenleving en is nooit iets voor jezelf alleen. Je bent ermee vereerd om er, altijd slechts tijdelijk, van te genieten en er rentmeester van te zijn. Daarna verbindt het kunstwerk je, ondanks je blijvende afwezigheid met onbekende anderen, ... met volgende generaties. Niet alleen de kunstenaar leeft in het kunstwerk voort.

Ten slotte: ere wie ere toekomt. Het grootste ateliercomplex van Haarlem is te vinden in Het Hoofdkantoor. Zeventien van de daar residerende beeldend kunstenaars hebben zich aangesloten bij het project en doen mee aan de daaraan verbonden expositie getiteld *Found in Translation*. Op de expositie worden in de toonzaal van het complex circa vijftig kunstwerken getoond. Initiatiefnemer en curator van het project is kunstenaar Joris Verdonkschot; zelf vooral beeldhouwer, maar ook filmer, fotograaf en schrijver van poëzie. Hij legde contact met het dichterscollectief de Haarlemse Dichtlijn, dat op een originele manier aan het project deelneemt. Eenzelfde aantal dichters als beeldend kunstenaars vond elkaar in een creatieve omhelzing. Iedere dichter is aan een beeldend kunstenaar gekoppeld en heeft een gedicht gemaakt, dat op een concreet aanwezig kunstwerk geïnspireerd is. Eureka! Daarom nog maar eens: Kunst is niet weerloos. Wat een bekrompen idee!

Kom kijken. Koop de uitgegeven publicatie en koester het als kleinood. Het is een groeidiament met een waarde als veelvoud van de gevraagde prijs.

* Ruud Lapré is o.a. emeritus hoogleraar, auteur, kunstliefhebber, collectioneur en vrijwilliger in de cultuursector.

Bovenstaande tekst werd gepubliceerd in *Found in translation: 17 kunstenaars en 17 dichters*. Samengebracht door Joris Verdonkschot en Team kunstenaarscollectief Het Hoofdkantoor. Bijzondere oplage in een editie van 150 exemplaren. Haarlem, 2023